

מה"ג סי' קס"ט) לפלפל בדבריו. ושוב כתב לדחות די"ל דבאמת ג"כ בשותה דם השיעור הוא כזית. ורק שיעור הצירוף הוא שיעור רביעית עיי"ש שכתב להוכיח כן מתרומה. וכן הוא בהנ"ל גבי חמץ שהמחאו ג"כ השיעור באכילה הוא כזית, אך הצירוף הוא כדי שתיית רביעית, כיון דהוא מחוי והוא כמשקה ודו"ק.

★ ★

ומצאתי אח"כ בשו"ת הרדב"ז ח"ב (בלשונות הרמב"ם סי' קמ"ה) שכתב דהדבר ברור ששיעור חלב שהמחהו הוא כזית, דהרי מקרא דהנפש האוכלת ילפינן לרבות השותה. אלא דלגבי שיעור השהי' אזלינן בתר הפעולה, ושותה הוא ולא אוכל. ולכך כתב הרמב"ם בפ"ד דמ"א הנ"ל דשיעור השהי' הוא כדי שתיית רביעית, אך שיעור החלב הוא כזית ע"כ. וכ"כ בשו"ת זרע יעקב (סי' ס"ט) ובחמדת שלמה (יו"ד סי' ט"ז עיי"ש). וע"ע במעשה רוקח ברמב"ם פ"ד דמ"א ה"ט הנ"ל שס"ל דכונת הרמב"ם במש"כ דשיעור השהי' הוא כדי שתיית רביעית וזהו השיעור ג"כ ע"ש. וביביע אומר להגר"ע יוסף שליט"א ח"א או"ח סי' י"א (ב) ס"ק ד' ובהג"ה שם באריכות ע"כ.

★ ★

והגאון ר' חיים קנייבסקי שליט"א בספרו דרך אמונה (פרק י' דתרומות משנה ב' בבאור ההלכה ד"ה שתיה בכזית וכו') כתב בזה בירור נפלא. ונביא כל דבריו שם שהם הפלא ופלא וז"ל: צריך טעם למה יש דברים ששיעור שתייתן בכזית כמו בתוספתא (פ"ז דתרומות ה"ג) לגבי תרומה, וכן גבי אוכל מנסכים של עולה שכתב רבנו ברפי"א ממעה"ק ה"ב דחלבה ובשרה וסלתה ושמנה ויין של נסכי' חמשתן מצטרפין לכזית (והוא ממעילה ט"ו ב'), וא"כ מוכח דגם השותה יין נסכים לבד לוקה בכזית, דאל"ה כל שאין שיעורן שוה אין מצטרפין, וכן גבי אוכל מתודה לפני זריקה כ' רבנו שם ה"ד דהחלב והבשר והסלת והשמן והיין והלחם כולן מצטרפין בכזית (והוא מבואר ג"כ במעילה שם) ומוכח ג"כ דשיעור השותה לבד ג"כ בכזית כנ"ל [ועי' תו"ז בחים ק"ט א' ד"ה עולה שהעמידו דמיירי דוקא בטובל פתו ביין, אבל מדברי רבנו ל"ג כן]. וכן גבי הסך משמן המשחה כ' רבנו (בפ"א מכה"מ ה"י) דשיעורו בכזית, והוא מכריתות (ו' ב') אע"ג דסיכה כשתי', וכן גבי אכילת דם כ' רבנו בפ"ו ממאכ"א ה"א דשיעורו בכזית והוא מבואר בכריתות י"ד א'

דף כ"ב ע"א

בגמ': אבל ל"ב בהמה דיש בו כזית אסור וכו'.

ומבואר כאן דשיעור שתיית דם הוא כזית, וכן פסק הרמב"ם (בפ"ו דמאכלות אסורות הלכה ד') ע"ש. והקשה המנחת חינוך (מצוה קמ"ח אות י"ג) דהרי דם הוא משקה, ושיעור איסורי תורה במשקים הוא רביעית ולא כזית וכתב המנחת חינוך שם דאפשר לומר, דאין הנדון אם הדבר הוא משקה או מאכל, אלא האיך כתבה התורה את האיסור, דבנזיר דכתיב יין "לא ישתה" לכן שיעורו ברביעית, אבל בדם דכתיב לא "תאכלו" שיעורו בכזית, דכל מה שנתרבה דשתייה בכלל אכילה כמבואר בנזיר ל"ח: (יעו"ש תד"ה ואינו), לכך שיעורו בכזית.

אל"א דצ"ע, דבמע"ש כתיב לא תוכל לאכול בשערך, ועי' בר"מ (פ"ב מע"ש ה"ה) השותה רביעית יין חוץ לחומה לוקה, ואע"ג דכתבה התורה האסור בלשון אכילה ע"כ.

★ ★

ובעצם ענין זה אי שיעור שתיית דם הוא כזית או רביעית, הנה ברמב"ם (פ"א דחמץ ומצה ה"א) כתב וז"ל: כל האוכל כזית חמץ בפסח וכו' במזיד חייב כרת וכו' אחד האוכל, ואחד הממחה ושותה עכ"ל הרמב"ם. מפורש לכאורה אפוא בדברי הרמב"ם כאן דשיעור חמץ שהמחהו לענין אכילה הוא בכזית. וכן מפורש ג"כ בתוספתא פ"א דפסחים: כשם שאכילה (דחמץ) בכזית, כך שתי' בכזית עכ"ל. והוא באמת מקור לדברי הרמב"ם. (ועי' בזרע אברהם סי' י"א ס"ק כ"ד מש"כ בדברי התוספתא).

וצ"ל א"כ דמש"כ הרמב"ם בפ"ד דמאכלות אסורות הנ"ל הלכה ט' וז"ל: או שהמחה את החמץ בפסח וכו' אם שהה מתחילה ועד סוף כדי שתיית רביעית מצטרפים עכ"ל. לא ר"ל בזה שיעור הצירוף הוא בכדי שתיית רביעית כמשקים, וזה ברור ופשוט. וכן מצאתי שכתב להדיא בברוך טעם, שער התערובת דין ח' פ"ב בסופו (בד"ה שוב וכו') עיי"ש לגבי דם, שרצה הברוך טעם לחדש דכיון דכתב הרמב"ם בהל' מאכ"א הנ"ל דשיעור הצירוף הוא רביעית, מוכח דבשותה דם השיעור הוא רביעית ולא כמו אוכל דם קרוש דהשיעור הוא כזית עיי"ש. וכן רצה לחדש בשו"ת בנין ציון סי' מ"ט עיי"ש. ועמש"כ בשואל ומשיב (ח"ג